Est ratio (quę notari debet, pro solvendis aliis, hac eadem equivocatione laborantibus) est, quia pro priori naturę ad introductionem formę, solus intelligitur, quod est causa, vel complementum causę; carentia vero, utpote dispositio ad formę antiquę, neque est causa, neque est complementum causę ad introducendam formam; pro illo igitur priori naturę, prescinditur a tali carentia, quod est, nam pro illo priori, non intelligi; licet pro instanti reali detur.

Hinc ad 3am distinguo 2am partem antecedentis, non est debita porro ...; privative, concedo, ... sit, pro eo signo prescinditur a carentia formę ... nego consequentiam. Ad 4am nego antecedens, et distinguo probationem: dicere tur prius, prioritate naturę aerem fuisse impressum ... prius prioritate temporis nego: hec igitur propositio: prius impeditur aer, quam aperiatur fenestra; distinguo, quia sonat prioritatem temporis, in sensu ... aerem, designare, non debet, quia apertio fenestrę est effectus impressionis aeris, licet, utraque accidat in eodem instanti reali.

Arg. 2do: formę pugnant inter se: ergo sibi mutuo resistunt: ergo coexistunt in eodem instanti reali, et nequit dari mutua duorum resistentia, sine ipsorum coexistentia. 2do forma nova, expellit formam antiquam quando hęc est, vel quando non est: si quando est: ergo expellens et expellenda simul existunt: si quando non est: ergo eam non expellit, sed postea quando accedit, invenit iam expulsam. 3o quia finis sit prior intentione naturę, est posterior in executione; sed introductio formę novę est finis naturę, et expulsio antiquę est medium: ergo.

Ad 1um distinguo antecedens: pugnant idest, non compatiuntur simul; pugnant idest, facie ad faciem dimicant nego, et utrumque consequentiam. Vel pugnant inter se, non, concedo dimicent singulari certamine; sed per modum fugę, concedo una, se se subducit, a presentia alterius: unde hęc pugna potius debet appellari repugnantia. Ad 2um distinguo 2am partem dilemmatis; quando non est existit simul; quando non est presuppositive seu ante nego et sequela ex hac parte deducta.

Ipsum incipere esse, formę novę, est incipere non esse formę antiquę: unde forma nova expellit antiquam, quando hęc non est existit, quia tunc desinit esse cum tamen antea fuerit. Ad 3um distinguo maiorem: est posterior respectu mediorum antecedentium ad consecutionem finis simul; respectu aliorum subsequentium nego, et nego minorem: expulsio enim non est medium, sed effectus finis, vel distinguo, est medium subsequens et possibile medio desinens ... ipse finis simul: est medium ... nego et consequentiam.

Sectio III.a de causa finali.

Communiter cum Aristotele sententia causa finalis sic definitur: id cuius gratia cętera fiunt: idest, propter se intenditur, et propter cuius consecutionem apponuntur media. Dividitur 1o finis, in finem cui, sive cuius gratia et est bonum quod obtinere cupimus. In finem cui, et est persona cui hoc bonum desideramus, et in finem quo, et est ipsa possessio boni desiderati, sive fruitio; ex fine cuius et cui desidero v. g. per studium honorem Joanni. Honor est finis cuius, Joannes finis cui, et studium medium quo est obtinendus honor, est finis quo. Dividitur 2o in objectivum et formalem. 1us est, bonum quod intendimus v. g. Deus possidendus. 2us est, ipsa ratio, qua ipsum bonum est possidendum v. g. visio beata, qua possidetur Deus.— 3o in finem operis et operantis. 1us at quem ex natura sua ordinatur res v. g. studium ad scientiam. 2us est quem operans, sibi stricte proponit v. g. dignitatem respectu studii.

4o in finem ultimum, qui ad aliud, non ordinatur; et in non ultimum, sive medium, qui ordinatur ad consecutionem alterius.— Ubi observa 1o quod in hoc sensu etiam media dicuntur finis. 2o quod finis ultimus potest esse medium ad alium finem, non vero respectu intentionis ipsum procurantis ut finem, sed cum alterius: sic sanitas quę ab egroto intenditur ut finis ultimus, ordinatur a Medico ad finem acquirendi nummos.

3o quod ratio finis stricte solum reperitur in fine cuius et quo. Ratio est quia finis proprie loquendo solum est quod intenditur per media: cum alicui desidero honorem v. g. Petro non applico media ad asequendum Petrum qui est finis cui, sed honorem

qui est finis qui; et illius possessionem que est finis quo. Verum è, me intendere honorem et possessionem, q.a amo Deum, imo et ipsum diligo plusquam aliquos fines, nam, propter qd unumqdque tale, et illud magis; ast, hoc solum pbat, me ex amore quo Deum prosequor moveri ad procurandum illi honorem; n, vero pbat, me ponere media ad consequendum Deum, qd narium erat ut in Deo staret stricte rao finis.

Observa 4°: qd x.a illud: nihil volitum, quin precognitum; ut finis voluntem moveat ad sui asecuonem narium requiritur cognitio, proponens illi bonitem obti: unde, è, finem, n, nisi ut cognitum, moveri, et hinc dubitatur 1°: an hec cognitio sit rao fralis motiva, l, solum condio et aplicao raonis fralis movendi? Et his tris solet etiam inquiri, an finis moveat debeat èe reale, l, debeat èe aprehensum?

Reo cum Exim. Dre disp. 23 mephy sec. 8a et coi recentiorum sa, qd rao fralis motiva, solum è, bonitas finis saltem existimata: cognitio vo. solum est condio ut ea bonitas moveat. Dixi existimata, q.a ad ut bonitas obti moveat, nec requiritur qd existat, neque qd sit posibilis; dummodo ut posibilis proponatur: caa èe finalis, cum n, caaet phice efficienter, sd solum intenonaliter, n, alia eget ad caandum existea, nisi intenonali.

Iam vero 1a pars conclusionis constat, q.a id solum est rao fralis motiva cuius asecuonem voluntas intendit per media; sd voluntas, solum intendit asequi per media bonitem obti, n, autem cognionem, qua ipsi proponitur: ergo. Mar est certa, et min constat: egrotus èe, sumens amaram potionem solum intendit per ipsam exsequi sanitem; n, vero cognionem, quam de bonite sanitis habet, neq. èe, sanitem intendit, q.a illam concipit; sd q.a per cognionem propositam, digna, è, sua bonite ut intendatur.

Hinc constat etiam 2a pars, q.a qd narium requiritur ut voluntati aplicetur bonitas obti asequendi ad minus est condio, ad illam asequendum; sd ita requiritur cognio: ergo. Sed nota qd si cognio sit finis intentus media alia cognioe reflexa

ut accidit in literarum studioso, cuius finis è, veritatis cognio, tunc hec, n, est condio, sd rao fralis motiva. Nota item difficultem hanc versandam in re èe, ac illam de desiderio in cognioe ... , quam in logica evolvimus. Unde mutatis solum tris propiis uniuscuiusque ma utraque eisdem raonibus propugnatur. Sed hic nequeo, n, mirari, viros aliquos alioquin perspicaci preditos ingenio, et literatura insignes afrare in logica, cognioem seu debere intenonem, èe formaliter constituere ... saltem ut quo. et nullaterum velle èe solam condionem, cum hic tueantur, solam bonitem obti, èe formaliter constituere finem, et cognionem èe puram condionem: fortase tam subtilis est coe filum, quo pendant, ut ego, qd certius est eum non percipio.

Dubitatur 2°: an bruta operentur propter finem? Supponitur hic ab oibus, agentia intelectualia operari propter finem, item propter ipsum, n, operari nam insensibilia seu inanimata, n, cognitiva. Constat utrumque, q.a insensibilia carent cognioe ad operandum propter finem, naria, qua certum è, agentia intelectualia moveri ad asequonem finis.

Ubi dignoscitur, qd q.a dicitur lapidem v.g. tendere in centrum ut asequatur suum finem, loquitur de fine, n, intento à se, sd à Deo, qui ut author nae, hanc indidit insensibilibus determinaonem, ut per media ab ipso proportionata, obtineant finem sue conservaonis, et hinc ortum duxit axioma illud phorum: opus nae est opus intelligentie.

Ad dubium igitur Reo cum coi nare. Debet operari propter finem est ordinare media utilia, qua talia, cognoscendo eorum conducentiam, et proportionem, cum fine asequendo; sd hoc facere n, posunt bruta, cum careant cognioe: ergo. Confirmatur: bruta percipere n, posunt talem conducentiam per sensus externos, ut certum est: n, item per species conducentie per quas produceret phantasma: hoc èe, solum producit species obti perceptas à sensibus: ergo cum nullomodo percipiant conducentiam mediorum n, operantur propter finem.

Subceo Unica, opposita disolbuntur argumenta.

Opp. 1°, ʒaʒ respond: finis ut cognitus, movet voluntatem; sed finis ut cognitus involvit cognitionem: ergo haec movet. 2°: finis movet intentionaliter; sed movere intentionaliter est movere ratione esse apprehensi, seu movere cognitionem: ergo. 3°: cognitio se habet ut existentia finis; sed existentia causae non est pura conditio: ergo. 4°: omnis conditio, potest à Deo supleri; sed cognitio ut finis moveat, nequit supleri à Deo, cum nec divinitus possit voluntas ferri in incognitum: ergo.

Ad 1um omissis retorsionibus quae fieri possent distinguo maiorem: ut cognitus, cognitione se habente ut ratione formali motiva concedo; cognitione se habente ut conditione nego; et eadem solutione distinguo minorem, nego consequentiam: neque enim, semper ly ut (loquitur D. Aguilar) denotat rationem formalem: sic dicitur ignis ut aproximatus comburit, quin aproximatio constituat virtutem comburitivam: gratulor à tanto Magistro, hanc audire explicationem, ut ea profectus, propter aliter dicta possit inferre: ergo licet dicatur, natura ut cognita est genus, cognitio seu 2a intentio, non constituit naturam genericam.

Sed observandum est, quod praedictus ingeniosus D. hic, tract. 5°, subsect. 1a, tuetur, finem movere ratione esse reale, et ratione esse apprehensi, diverso tamen genere, motionis ratione esse reale, movet terminative, et ratione esse apprehensi detractive, est dicere: bonitas obiecti est terminus, à voluntate intentus; cognitio vero est quae detrahit et aplicat bonitatem obiecti, voluntati.

Hoc vero ritus bene penetratis, est afirmare, solum bonitatem obiecti, esse rationem formalem motivam, cognitionem autem, esse conditionem, seu aplicationem, quod manifeste constat eadem subsect. 1a illatione 1a et 2a, ubi ait perspicuitatis Magister, solum conceptum obiectivum esse reale causam finalis, dici finem, non vero cognitionem.

Ad 2um distinguo maiorem: movet intentionaliter, quatenus cognitio sit ratio formalis motiva concedo; quatenus absque cognitione nequit movere conditio, et eadem solutione distinguo minorem, concedo consequentiam. Ad 3um, l, nego maiorem, l, ea transmissa distinguo minorem: existentia causae à causa indistincta est conditio nego; à causa distincta conditio.

Ad 4um, l, nego maiorem, l, eum distinguo: omnis conditio realiter solum requisita conditio;

esen. naria, nego, et dissa minori, nego consequentiam. Cognitio igitur est conditio esen. naria ut finis moveat.

Opp. 2°: qui amat finem amat medium necessarium ad finem; sed visio beata est medium necessarium ad finem possidendi Deum: ergo qui amat possidere Deum, amat ipsam visionem: ergo visio amatur ut terminus amoris beati. 2°: id per quod causa finalis constituitur prior suo efectu est ratio formalis finis; sed per cognitionem constituitur causa finalis, prior suo efectu: sic sanitas v.g. per cognitionem est prior electione mediorum: ergo. 3°: voluntas saepe amat bonum impossibile; sed tunc non datur esse reale, quod moveat voluntatem, quia bonum impossibile, non habet bonitatem realem: ergo movetur voluntas ab esse cognito, seu apprehenso.

Ad 1um transmissa maiori, et dissa minori, omisso 1o consequens, esse distinguo 2um, visio ut terminus, amat amore directo beati, respectu cuius se habet ut aplicatio nego; amore reflexo respectu cuius ipsa se habet ut obiectum conditio: cum ipsa visio sit propter se amabilis, poterit per aliam cognitionem reflexam proponi, tunc quae ut finis apetitur, non vero habebit se ut finis respectu amoris directi ad quem solum facit munus aplicationis.

Ad 2um distinguo maiorem: est ratio formalis qua finis conditio; est ratio formalis quae, nego, et dissa minori, distinguere eadem tamen consequentiam. Ad 3um 1°, nego minorem et inclusam probationem, 2a iuxta nostra principia, ens rationis, non distinguitur ab ente reali. 2°, quatenus data opposita sententia conditio maiorem, et distinguo minorem; non datur esse reale, pro ut reale opponitur ficto conditio; pro ut reale opponitur apprehenso nego. Quod hic defenditur est rationem formalem motivam non esse cognitionem, in quo sensu dicitur, rationem formalem motivam esse reale non vero esse apprehensum: unde licet ratio formalis motiva, non esset quid reale entitative, dummodo sit distincta à cognitione salva manet conclusio.

Opp. 3°: non minus est imago expressa bonitatis obiecti, cognitio, quam ut species impressa est imago obiecti; sed species impressa non est mera conditio ad cognitionem: ergo similiter. 2°: ita discurrunt pre-

mus ad diligendum, ut moveant saltem illuminative: pd. ita faciunt
opinio ad finem &c. 3o. movere voluntatem ad amorem est illam diligere;
sed opinio diligit voluntatem: pg. 4o. 2a Trident. gratia preveniens
movet voluntatem hominis ad amorem; sed hec gratia est opinio:
pg.

Ad 1um dico primus, nego cons. Species impressa ut pote imago intentionalis, est de linea intellectiva, propterea que valde proportionata ad opiniones: opinio autem, cum nec sit de linea volitiva nec habeat in se aliud, quod aplicare eam finale motivam, non est proportionata ad amorem. Ad 2um dico anti, nego cons, disparitas est, quod premisse, ut pote que sit de genere intellectivo sunt proportionate ad diligendum; opinio vero non est de genere obti. qd necessum erat ut proportionaretur fini.

Ad 3um distinguo maj: est diligere utcumque, seu per modum aplicationis nego; est diligere 2do ee amabile, seu atractive, ex eisdem dictis dista min. nego cons. Sola bonitas obti. diligit atractive, quia ipsa solum atrahit. Opinio vero diligit aplicative, quatenus aplicat bonitatem obti. Ad 4um distinguo maj: movet voluntatem ad amorem sui nego; ad amorem bonitatis separate subdistinguo: movet exce et directive dato; ince trative nego: unde dista min. nego cons.

Oppones 1o. 2a 2um responsionem: Thomas Magister 1a. pte, q. 18a. arto 3o. in corpore aientem: Avis colligit paleam, non quia delectat sensum, sed quia utilis ad nidificandum: pg. ex D. Thoma bruta operantur propter finem. Resp. S. Dum., Thomas opinionem sepe docere, audiatur 1a 2e q. 1a. arto 2o. ubi ait: que ratione carent, nihil in finem ordinare possunt, sed solum in fine ab alio ordinantur; et paulo expresius, 1a. pte, q. 83a. arto 1o. iudicat ovis, videns lupum eum ee fugiendum naturali iudicio, et non libere, quia non ex collatione, sed ex naturali instinctu id iudicat.
Avis igitur, non movetur ex utilitate opinita, sed solum ex instinctu

de quo intelligendum est, S. Thomas, ad colligendum paleas, sicut etiam ovis ad fugiendum lupum. Propterea ut optime observat acutissimus Dr. Pal. q. 4. arto 2o. S. Thomas, ait de avi, qd colligit non vero qd eligit, qd clare demonstrat S. Dum, non docere qd avis habet electionem medii ad finem, sed qd colligit medium aliunde utile, propterea que solum materialiter tale, respectu ipsius. Opp.

2o. plura exempla, in quibus bruta videntur eligere media ad asequendum finem: Canis v.g. exercet saltum ad obtinendum carnem alte positam: felis, avertit oculos, simulans, non videre murem, ut sic murem decipiat, et securius capiat, et alia innumera valde pulchra. Atqui ex eo qd videamus, homines eligere media ad asecutionem finis, dicimus, homines operari propter finem; sed ex 2a. exempla alegata, videmus bruta eligere media ad asequendum finem: pg.

Retur, ea opera brutorum provenire a solo instinctu qui est quedam naturalis necessitas a Deo ut authore nature incita brutis qua detrantur ut apetant bonum, media solum bona, proportione ea atque illa expressione ducentis, l, non ducentis medii, ad finem. Idem dicendum est, de monarquica gubernatione apum, formicarum providentia &c. vide ad opinionem 1o, premisse maior, nego minorem.

2o. distinguo maj: eo pise qd videamus &a nego; eo qd videamus &c, et aliunde sciamus, hominem non ee imperfectum, irrationale, incapax operandi propter finem dato: immo, quia hoc aliunde scimus inferimus, ex pluribus operationibus hominis, eos eligere media ad finem asequendum. Atqui ex solis operibus externis liceret inferre operationem propter finem, possemus in brutis arguere usum rationis et talem discursum, ex plurimis eorum operationibus, quia ex aliis inferimus in hominem talem discursum, et qd magis est, cum plura opera brutorum sagacitate, industria et providentia excedant plures homines, possemus inferre, plura bruta, habere perfectiorem rationem et discursum que plures homines.